

Μετάλλων Τόποι | Ερωτήματα που δεν τέθηκαν, απαντήσεις που δεν δόθηκαν

 sifnaiko-fos.gr/μετάλλων-τόποι-ερωτήματα-που-δεν-τέθη/

11 Ιουλίου 2022

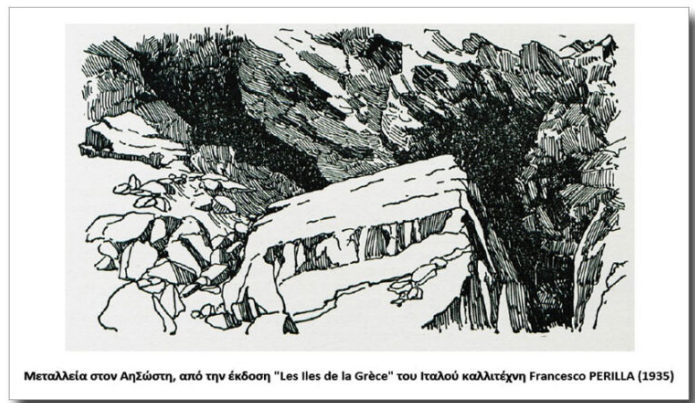
Μετάλλων Τόποι | Ερωτήματα που δεν τέθηκαν, απαντήσεις που δεν δόθηκαν

Τον προηγούμενο μήνα είχαμε την μοναδική τύχη να παρευρεθούμε σε μια ενημερωτική ημερίδα που διοργάνωσαν στην Σίφνο τα μέρη του προγράμματος **ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ**, ήτοι το ΕΚΕΦΕ

«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ», ο Δήμος Σίφνου και η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων με την παρουσία εκπροσώπων από τους Κυπριακούς φορείς που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Στον αρχικό του σχεδιασμό, το Έργο αφορούσε στη συνεργασία της **Σίφνου** και της **Κοινότητας Ασγάτας Κύπρου**, περιοχών εξέχουσας -αλλά ελάχιστα γνωστής έως σήμερα- τεχνολογικής κληρονομιάς με μεταλλευτικά-μεταλλουργικά κατάλοιπα ηλικίας άνω των 3500 ετών. Στην πορεία εκτέλεσης προστέθηκαν και τα γειτονικά νησιά της Σερίφου και της Κύθνου. Βασικός δηλωμένος στόχος του προγράμματος είναι «η ανάδειξη αυτής της πανευρωπαϊκής σημασίας κληρονομιάς παράλληλα με την προώθηση νέων θεματικών μορφών τουρισμού, προσβλέποντας στη βιώσιμη ανάπτυξη και την «αιιφορία». Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η επισκεψιμότητα των μεταλλευτικών θέσεων μέσα από γεωαρχαιολογικούς περιπάτους. Για την Σίφνο προβλέπονται δύο περιπατητικές διαδρομές, μία στα μεταλλεία αργύρου του Αη-Σώστη και μία στην χρυσοφόρο περιοχή της Χρυσοπηγής-Αποκοφτού.

Αξίζει να δεί κανείς τα πολύ ενδιαφέροντα επί μέρους αναμενόμενα παραδοτέα του προγράμματος που περιγράφονται αναλυτικά στην ιστοσελίδα που έχει δημιουργηθεί για τον σκοπό αυτό (<https://greece-cyprus.eu/έργα/μεταλλων-τοποι-μετάλλων-τόποι-σταυρο/>). Προσωπική μας ταπεινή εκτίμηση είναι πως είναι ιδιαίτερα φιλόδοξα, κυρίως τώρα που οι διοργανωτές συμπεριέλαβαν και δύο ακόμη νησιά μέσα στον ίδιο αρχικό οικονομικό προϋπολογισμό, αλλά -πρώτον- η ευγενής φιλοδοξία δεν έβλαψε ποτέ και -δεύτερον- οι διοργανωτές γνωρίζουν καλύτερα από τον κάθε εξωτερικό παρατηρητή τα του οίκου τους.

Ευθύς εξαρχής θα πρέπει να τονίσουμε σε όλους τους τόνους και με ένταση το πόσο σημαντικό είναι ένα τέτοιο έργο για την παραμελημένη στον τομέα αυτόν Σίφνο. Και πως αξίζουν θερμά συγχαρητήρια (χωρίς επιφυλάξεις ή αστερίσκους) σε όσους είχαν όχι μόνο

Μεταλλεία στον Αηζώστη, από την έκδοση "Les Iles de la Grèce" του Ιταλού καλλιτέχνη Francesco PERILLA (1935)

το όραμα της σύλληψής του, αλλά και αυτούς που τώρα το υλοποιούν. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται τόσο οι κατά καιρούς δημοτικές αρχές, αλλά και η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων με την παρούσα εκπροσώπησή της που έχει και τον συντονισμό –εγγύηση ουσιαστικών αποτελεσμάτων. Η έμπνευση του έργου ανήκει στον «γκουρού» του θέματος Γιάννη Μπασιάκο, που από την δεκαετία του 1980 αγωνίζεται με προσωπική εμπλοκή και ιδιαίτερη ζέση από διάφορες θέσεις για την ανάδειξη της γεωμεταλλευτικής κληρονομιάς της Σίφνου, μοιράζοντας αφιλοκερδώς τις γνώσεις του σε όποιον θέλει να μάθει.

Μάλιστα, το ίδιο το πρόγραμμα αυτό έχει πολυετή ιστορία αφού ευτύχησε να εγκριθεί σε επανα-υποβολή, πράγμα που αποδεικνύει πως δεν αποτελεί μιαν ακόμη ευκαιρία για αξιοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων με έργα βιτρίνας. Και πως -θεωρητικά, τουλάχιστον- θα έχει συνέχεια και «αιφορία», την λέξη-καραμέλλα των ημερών μας. Για να γίνει όμως πράξη αυτό είναι αναγκαίο και εκ των ων- ουκ-άνευ να εξασφαλισθεί απαραίτητα η συμμετοχή των καθημερινών Σιφνίων και ιδιαίτερα της νέας γενιάς. Αυτοί θα πρέπει να αγκαλιάσουν τις άψυχες πέτρες και τα υπολείμματα της γεωμεταλλευτικής εκμετάλλευσης με την προσοχή και το προστατευτικό ενδιαφέρον τους.

Στην κατεύθυνση αυτή, η πρόσφατη ημερίδα και η επιτόπια ξενάγηση στα μεταλλεία του Αη-Σώστη ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσε να συμβεί. Η συμμετοχή νέων παιδιών στην εκεί επίσκεψη και η ζωντανή επίδειξη του μεταλλευτικού πειράματος είναι σημάδια πολύ ενθαρρυντικά. Εκτός όμως από την νέα γενιά, ο κάθε Σιφνιός θα πρέπει να επιδείξει το ενδιαφέρον του, όχι μόνο από επαγγελματική εμπλοκή στην υλοποίηση του προγράμματος αλλά από αγάπη για την μοναδική πολιτιστική του κληρονομιά –όταν βέβαια την συνειδητοποιήσει αφού του επεξηγηθεί.

Έτσι, προσωπικά θεώρησα αξιοπερίεργο το ότι δεν δόθηκε η ευκαιρία στους συμμετέχοντες στην ημερίδα να τοποθετηθούν και να λάβουν απαντήσεις στα καλοπροαίρετα ερωτήματά τους. Εκτιμώντας πως ίσως αυτό να οφείλετο σε ένα πιεσμένο χρονικά πρόγραμμα, αντιπαρέρχομαι τα ειρωνικά υπονοούμενα του προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου, που επέλεξε να μου απαντήσει στα κοινωνικά δίκτυα και επανέρχομαι με το άρθρο αυτό για να θέσω τουλάχιστον εδώ τα δικά μου ερωτήματα.

«Και ποιός είσαι εσύ που έχει ερωτήματα» ίσως σκεφτεί κάποιος. Τίποτε παραπάνω από ένας Σιφνιός που αντιλαμβάνεται την σοβαρότητα του θέματος και αποδεδειγμένα έχει ενδιαφέρον για το θέμα. Τόσο που να επισκεφθεί την Ασγάτα στα βουνά της Κύπρου σε άσχετο χρόνο, χειμώνα καιρό την ημέρα των Θεοφανείων του 2020, μόλις ακόμη είχε πρωτο-ακούσει για την αρχική υποβολή της πρότασης συνεργασίας. Και που αναζήτησε, βρήκε, αγόρασε και ψηφιοποίησε (για να μπορέσει να την διαβάσει από τα Γερμανικά) την σπάνια και ακριβή έκδοση του Πανεπ. Bochum του 1985 «Χρυσός, Άργυρος και Μόλυβδος από την Σίφνο». Προκειμένου να είναι σε θέση ο Σιφνιός αυτός να υποβάλει ευσεβάστως και μετά λόγου γνώσεως ένα-δυό καλοπροαίρετα και προετοιμασμένα ερωτήματα προς τους υπευθύνους του προγράμματος.

Ερώτημα 1^ο. **Τι πρόβλεψη έχει γίνει για θέματα ασφαλείας των ίδιων των αρχαίων γεωμεταλλευτικών περιοχών;** Με δεδομένη την τουριστική αξιοποίησή τους όπως επιδιώκεται από το πρόγραμμα (άρα μαζικοποίηση επισκέψεων), πώς θα προστατευτούν τα μεταλλεία, για παράδειγμα στον Αη-Σώστη που βρίσκονται σε απομακρυσμένη περιοχή; Πώς δεν θα υπάρξουν νέες ανθρωπογενείς παρεμβάσεις με απολήψεις σκωριών και υπολειμμάτων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, πώς θα αποφευχθούν παρεμβάσεις και βανδαλισμοί, πώς οι στοές δεν θα μεταβληθούν σε κάδους απορριμάτων και αποχωρητήρια; Σαφώς η υπάρχουσα αρχαιολογική κήρυξη της περιοχής θέτει το σωστό πλαίσιο προστασίας, αλλά θα αρκέσει μια απλή αποτρεπτική σήμανση; Η τοποθέτηση αρχαιοφύλακα σίγουρα δεν μπορεί να αποτελέσει προτεραιότητα. Ελλείπει ηλεκτροδότησης αλλά και με δεδομένη την ανάγλυφη μορφολογία του εδάφους, πώς θα γίνεται η κατόπτευση των χώρων; Η τεχνολογία σίγουρα βοηθά (π.χ. web-camera με χρήση sim κάρτας και φωτοβολταϊκή παροχή ρεύματος) αλλά θα είναι επαρκής αν δεν υπάρχει η υποδομή συνεχούς –έστω και μηχανικής- παρακολούθησης; Θα περιοριστεί η πρόσβαση του κοινού στην γειτονιά των μεταλλευτικών στοών και, αν ναι, με τί τρόπο χωρίς αντιαισθητικά πλέγματα; Θα καλυφθούν τα ανοίγματα των στοών -έστω και με κάποιο δίκτυο- προκειμένου να μην γεμίσουν με πλαστικά μπουκάλια και τενεκεδάκια; Πώς και ποιός θα αναλάβει την συγκέντρωση και αποκομιδή των ανθρωπογενών απορριμμάτων, όταν (μην το ξεχνάμε) μέχρι τώρα τα σκουπίδια της Σίφνου εξακολουθούν να σιγο-καίγονται μέσα σε στοές λατομείου στον ΧΑΔΑ της Βορεινής; Όχι τίποτε άλλο, αλλά αν είναι να ρεζιλευόμαστε, καλύτερα να μην διαφημιζόμαστε...

Ερώτημα 2^ο. **Τι πρόβλεψη έχει γίνει για την ασφάλεια των επισκεπτών;** Θα περιορισθεί και με ποιό τρόπο η πρόσβαση των τουριστών προς τα ανοίγματα, αλλά και μέσα στις μεταλλευτικές στοές ή θα γίνουν αυτές αντικείμενο μιας κάποιας μόδας αναζήτησης κρυμμένων θησαυρών; Πώς θα σημαθούν τα βαθειά ανοίγματα των φρεατίων εξαερισμού, παγίδων που χάσκουν πάνω στο βραχώδες τοπίο και πώς θα προστατευθούν οι αιθεροβάμωνες περιηγητές; Τι πρόβλεψη μπορεί να γίνει για την περίπτωση πρώτων βοηθειών, εξοπλισμού ανάσυρσης από πτώση και αποκομιδής σε περίπτωση ατυχήματος μέσα στον αρχαιολογικό χώρο;

Ερώτημα 3^ο. **Τί σχέδιο υπάρχει για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη των σύγχρονων μεταλλείων σιδηρομεταλλεύματος** σε Φάρο και Καμάρες; Αν κρίνουμε από την εγκατάλειψη των μεταλλείων στις Καμάρες με την χωροθέτηση του βιολογικού καθαρισμού και το γκρέμισμα της ιστορικής καμινάδας, οι οιωνοί δεν είναι θετικοί. Αντίστοιχα, το κτίριο των γραφείων στα μεταλλεία του Φάρου έχει εγκαταληφθεί εδώ και χρόνια στις φθορές του χρόνου και των στοιχείων της φύσης. Σύντομα θα καταρρεύσει ολοκληρωτικά, ενώ θα μπορούσε σχετικά εύκολα να έχει ήδη υποστηλωθεί. Μήπως έφθασε η ώρα προστασίας και αυτών των νεωτέρων βιομηχανικών μνημείων, όπως ήδη η Εφορεία Αρχαιοτήτων υλοποιεί στα γειτονικά νησιά Κύθνο και Σέριφο (και) μέσα από το παρόν πρόγραμμα;

Ερώτημα 4^ο και σημαντικώτερο. **Τι πρόβλεψη υπάρχει για την αρχαιολογική κήρυξη της περιοχής πάνω από το Αποκοφτό και τον ΑηΓιάννη του Φάρου;** Εδώ (υποτίθεται πως) προβλέπεται να γίνεται ο δεύτερος γεωαρχαιολογικός περίπατος σύμφωνα με το πρόγραμμα ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ. Για όσους δεν το ξέρουν, στην περιοχή αυτή υπάρχουν τα υπολείμματα των εγκαταλελειμένων στοών των χρυσοφόρων μεταλλείων (εξ ου και γενικώτερα ονομάζεται περιοχή «Χρυσοπηγής», για κάποιους από εμάς). Η περιοχή αυτή όχι μόνο δεν είναι απομονωμένη, απόμερη και αποκομμένη σαν αυτήν του ΑηΣώστη αλλά –αντίθετα– είναι στην πρώτη γραμμή τουριστικής και κατασκευαστικής αξιοποίησης. Οι ήδη παράνομοι δρόμοι επεκτείνονται και διανοίγονται στην ζούλα μέσα τον χειμώνα μέσα απο ρεματιές. Οι εκτάσεις αποχαρκτηρίζονται από δασικές, πωλούνται σε επενδυτές και δίνονται προ-αδειοδοτήσεις μεγάλων τουριστικών επιχειρήσεων. Θα έπρεπε ήδη «από εχθές» να έχει προγραμματισθεί η **κήρυξη της περιοχής ως αρχαιολογικού ενδιαφέροντος**. Οι ευθύνες τόσο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων όσο και της Δημοτικής Αρχής θα είναι μεγάλες και απαράγραπτες εάν επαναληφθούν τα γνωστά ατυχή γεγονότα καταπάτησης αρχαίων Πύργων και ακροπόλεων από διεθνείς και ντόπιους επενδυτές. Ελπίζω να υπάρχει ήδη η σχετική «πολιτική βούληση» και στην περίπτωση που δεν έχει γίνει σχετική προεργασία, να ξεκινήσει άμεσα. Οποιαδήποτε περαιτέρω καθυστέρηση θα αποτελεί συγγνωστή ουσιώδη αμέλεια, διότι ο εξωτερικός κίνδυνος είναι ήδη ιδιαίτερα δραστήριος (για να το πούμε ευγενικά), ενόσω εμείς κοιμόμαστε κάτω από μανδραγόρα. Δεν γνωρίζω κατά πόσο το θέμα αυτό ετέθη στην πρόσφατη επίσκεψη της υπουργικής ιεραρχίας του Υπ.Πολιτισμού στο νησί μας, αν και πολύ αμφιβάλλω. Εμείς πάντως θα αναδείξουμε και θα φροντίσουμε το συγκεκριμένο άβολο ερώτημα να παραμείνει ενεργό στο προσκήνιο μέχρι την αίσια ευόδωσή του.

Πολλά είναι αυτά που πρέπει να γίνουν. Σίγουρα ο περιορισμένος και πολυ-κατατμημένος προϋπολογισμός του προγράμματος ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΟΠΟΙ δεν επαρκεί. Θα επιτρέψει όμως να καταγραφούν οι ανάγκες και να συνειδητοποιηθεί η σοβαρή αναγκαιότητα για μια συνεχόμενη εγρήγορση σε θέματα προστασίας αυτής της τόσο σημαντικής, αλλά παραμελημένης, διάστασης της ιστορικής πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Δεν αισιοδοξούμε τόσο ώστε να αναμένουμε απαντήσεις στα ερωτήματά μας. Αν όμως οι ανησυχίες μας απλά καταγραφούν και δρομολογηθεί η αντιμετώπισή τους από τους εντεταλμένους λήπτες αποφάσεων, θα έχουμε προσθέσει κι εμείς ένα μικρό λιθαράκι στο μεγάλο οικοδόμημα.

Ιούλιος 2022

Αλκιβ. Ν. Λεμπέσης